

Screeningsnotat Petersholm

I dette notat redegøres for Varde Kommunes vurdering af hvorvidt projektet er omfattet af krav om miljøvurdering og tilladelse. Vurderingen er foretaget på baggrund af ansøgers oplysninger i det indsendte ansøgningskema samt supplerende oplysninger om projektet.

Vurderingen er foretaget med udgangspunkt i miljøvurderingslovens bilag 6 (Kriterier til bestemmelse af, hvorvidt projekter omfattet af lovens bilag 2 skal underkastes en miljøkonsekvensvurdering). De kriterier, som Varde Kommune skal foretage screeningen på grundlag af, fremgår af lovens bilag 6.

Bilaget er opdelt i tre hovedkriterier, som knytter sig til:

- Projektets karakteristika
- Projektets placering
- Arten af og kendetegn ved den potentielle indvirkning på miljøet

I afsnittene Projektets karakteristika og Projektets placering undersøges projektets forbrug af ressourcer og projektets påvirkning på omgivelser.

I afsnittet Arten og kendetegn ved den potentielle indvirkning på miljøet, konkluderes der overordnet på hele projektet ud fra vurderingerne fra de forrige afsnit.

Vurderes det som en mulighed, at anlægget kan få indvirkning på miljøet med hensyn til følgende kriterier?	J a	N e j	Bemærkninger
1. Projektets karakteristika			
Projektets karakteristika skal især ansues i forhold til:			
a) projektets dimensioner og udformning	x		Det samlede naturgenopretningsprojekt berører ca. 100 ha. Arealet er frem til i dag drevet som et inddæmmede landbrugsareal med kunstig sænkning af vandstanden og en mere eller mindre ekstensiv landbrugsdrift. Projektet omfatter mindre terræændringer, som fjerner udvalgte diger og etablering af rørbroer, der skal sikre fortsat ekstensiv drift i området. Desuden ophører kunstig afvanding af arealet. Fremadrettet vil arealet henligge som natur, evt. med ekstensiv græsning og høslæt i dele af området.
b) kumulation med andre projekter	x		I 2011 gav Varde Kommune tilladelse efter § 25 i miljøvurderingsloven til naturgenopretning af Filsø. Dengang valgte man at opretholde afvandingen af Petersholm med de eksisterende diger og pumpestationer. Begrundelsen var, at Petersholm Inddæmningen generelt ligger med terræn imellem kote 1,0 og 3,0 m, hvilket er så højt, at kun en mindre del ville komme til at indgå i den kommende Filsø. Samtidig ønskede man fortsat at sikre mulighed for dyrkning af afgrøder til gavn for kronvildtet og de store flokke af sangsvaner og arktiske gæs som kortnæbbet gås, der rastede i området under trækket eller i vintermånederne. Det fremgår af ansøgningen, at Naturfonden har i de første år efter etableringen af Filsø haft dyrket vårsæd på dele af Petersholm Inddæmningen, men

		<p>omlægning af arealerne er i de seneste år ophørt og erstattet af permanent græs eller brak med sommerslåning.</p> <p>I november 2023 var der en ekstrem høj vandstand i Filsø med det hidtil højeste målte vandspejl i kote 2,39 m DVR90. Der blev herved konstateret en massiv indsviining fra Filsø gennem diget ind i Petersholm Inddæmningen, som kunne ses strømme ind over markvejen langs diget. Samtidig blev der opdaget en massiv erosion af digets yderside ud mod Filsø på en 160 m lang strækning. Denne erosion skyldtes bølgepåvirkning fra Filsø, hvorved grønsværen på diget var brudt. Herved var den udvendige digeskråning, som består af lokalt opgravet sand, forsvundet. Lokalt var digets forskråning forsvundet helt ind til den øverste vandrette digekrone. Erosionen medførte derfor en alvorlig risiko for digebrud, og naturfonden har fået sat en række bigbags med sand på en 178 m lang strækning som en midlertidig sikring af diget ud mod Filsø.</p> <p>Ansøger har oplyst, at i de senere år er pumpeaktiviteten reduceret, dels fordi det ikke gav mening at pumpe mens diget ikke var fungerende, dels fordi man ikke længere så de store flokke af kortnæbbede gæs, der var et væsentligt argument for at fastholde Petersholm i omdrift. Kortnæbbet gås er i dag erstattet af store flokke af grågæs og bramgæs. Området benyttes fortsat af store flokke af krondyr, også i de seneste par år, hvor arealet har været tilnærmelsesvis så vådt som det forventes fremadrettet.</p> <p>Det er oplyst, at i 2026 pumpes mere intensivt, svarende til de første år efter genopretning af Filsø hvorved arealerne på Petersholm holdes mere tørre i 2026 sæsonen end de forudgående to år.</p>
c) anvendelsen af naturressourcer (ansøgningskema pkt. 4)	X	Der forventes ikke behov for råstoffer eller vand i anlægsperioden.
d) affaldsproduktion	X	Der forventes en begrænset mængde bygningsaffald fra nedrivning af pumpestation samt opgravning af brønde og rør. Det vurderes ikke at affaldsproduktionen fra projektet i anlægs- og driftsfasen vil påvirke miljøet væsentligt.
e) forurening og gener	X	Det forventes ikke, at projektet vil give anledning til væsentlig forurening og gene bortset fra støj i anlægsfasen som ikke vurderes at være væsentligt mere generende end almindelig landbrugsdrift. Der er ikke kendte registreringer af jordforurening i området.
f) risikoen for større ulykker og/eller katastrofer, som er relevante for det pågældende projekt, herunder sådanne som forårsages af	X	På grund af områdets udformning og projektets karakter vurderer Varde Kommune ikke, der er risiko for større ulykker i forbindelse med projektet.

klimaændringer med videnskabelig viden			
g) risikoen for menneskers sundhed (f.eks. som følge af vand- eller luftforurening)		X	På grund af projektets karakter vurderer Varde Kommune, at der ikke er risiko for at projektet påvirker menneskers sundhed.
2. Projektets placering			
Den miljømæssige sårbarhed i de geografiske områder, der kan blive berørt af projektet, skal tages i betragtning, navnlig:			
a) den eksisterende og godkendte arealanvendelse		X	Den nuværende arealanvendelse er landbrugsdrift. Projektet har netop som formål at ekstsivere landbrugsdriften permanent til fordel for naturindholdet. I de foregående to sæsoner er driften ekstsiveret som følge af midlertidigt digebrud. Projektet kan gennemføres uden at påvirke naboarealer.
b) naturressourcernes (herunder jordbund, jordarealer, vand og biodiversitet) relative rigdom, forekomst, kvalitet og regenereringskapacitet i området og dettes undergrund		X	<p>Projektarealerne er i sig selv ikke § 3-beskyttede, men projektområdet omgives på flere sider af § 3-beskyttet natur. Projektet berører direkte bredden af den reablerede Filsø på områdets nordøstside, og derfor forudsætter projektet en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.</p> <p>Området støder op til en § 3-beskyttet hede mod nordvest og et eng- og moseområde mod syd.</p> <p>Det vurderes, at projektet ikke vil kunne påvirke de tilstødende § 3-beskyttede naturområder negativt, hverken i anlægsfasen eller i driftsfasen. Projektet sikrer en mere naturlig sammenhæng til de tilstødende naturarealer og det vurderes at projektarealerne ved en permanent vandstandshævning og etablering af en fugleø vil udvikle et rigt fugleliv i løbet af en kort årrække. Derudover vurderes arealerne i projektområdet hurtigt at kunne udvikle værdifulde levesteder for både dyr og planter.</p> <p>En del af projektområdet ligger indenfor naturbeskyttelseslovens søbeskyttelseslinje om Filsø. Projektet vil reducere den kunstige påvirkning af landskabet. Da projektet forudsætter en tilladelse efter vandløbsloven, skal der ikke gives dispensation fra søbeskyttelseslinjen til projektet.</p> <p>Projektområdet overlapper et område med drikkevandsinteresser (OD). Der forventes en reduceret risiko for næringsudvaskning, når driften ekstsiveres i forhold til lovlig drift. Projektet vurderes ikke at påvirke grundvandet.</p>

c) det naturlige miljøes bæreevne med særlig opmærksomhed på følgende områder:		
i) vådområder, områder langs bredder, flodudmunding er	X	<p>Ringkanalen rundt om Petersholm er et § 3-beskyttet vandløb, hvis forløb og udformning er et resultat af den kunstige afvanding af området. Derfor forudsætter projektet en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3. Projektet vil sikre mere naturlige hydrologiske forhold i området, også for det fremtidige vandløb og søer på og ved Petersholm.</p> <p>En delvis fjernelse af diget mellem Filsø og Petersholm vil sikre en bedre og mere naturlig sammenhæng mellem Filsø og Petersholm.</p>
ii) kystområder og havmiljøet	X	På grund af projektets karakter og placering vurderes der ikke at være en væsentlig indvirkning ift. kystområder og havmiljøet.
iii) bjerg- og skovområder	X	<p>Projektområdet berører ikke skovarealer. Mod syd findes en stribe med nåleskov/bjerg-fyrkrat.</p> <p>Projektet vil ikke kunne påvirke skovarealerne, der ligger væsentligt højere i terrænet udenfor projektområdet.</p>
iv) reservater og naturparker	X	Projektområdet ligger i Naturpark Vesterhavet. På grund af projektets karakter og placering vurderes det at projektet vil understøtte naturparkens formål.
v) områder, der er registreret eller fredet ved national lovgivning; Natura 2000-områder udpeget af medlemsstater i henhold til direktiv 92/43/EØF og direktiv 2009/147/EF	X	<p>Projektområdet ligger i Natura 2000-området Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Klitplantage (N84). Området udgøres af Habitatområde H73 og Fuglebeskyttelsesområde F56.</p> <p>Varde Kommune har foretaget en væsentlighedsvurdering af projektets mulige påvirkning af Natura 2000-området. Kommunen vurderer ikke, at projektet i anlægs- eller i driftsfasen vil kunne skade de arter og naturtyper området er udpeget for at beskytte. Det vurderes ikke, at projektet vil være i strid med de gældende bevaringsmålsætninger for området. Se afsnit med væsentlighedsvurdering og vurdering af mulig påvirkning af Bilag IV-arter nedenfor.</p> <p>Fordi området ligger i et Natura 2000-område indgår Petersholm i Kommuneplanens Grønt Danmarkskort som naturområde med særlige naturbeskyttelsesinteresser. Nærværende naturprojekt gennemføres netop med henblik på at løfte naturværdierne i området.</p> <p>Hele projektområdet er udpeget som okkerpotentielt område klasse 2 -Middel risiko. Dermed må projekter om udgrøftning og dræning inden for jordbrugserhvervet ikke påbegyndes uden godkendelse jf. §3 i Okkerloven. Varde Kommune vurderer at projektet ikke er i strid med ovenstående bestemmelser da projektet har til hensigt at genopretter den naturlige hydrologi i området, og al udgrøftning og dræning inden for jordbrugserhvervet ophøre. Ophør af tørlægning hver sommer vil reducere risikoen for okkerudvaskning fra arealet.</p>

			<p>Området ligger sammen med det øvrige Filsøbassin i et område, som i den gældende kommuneplan er udlagt som lavbundsareal. I lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder, kan der ikke forventes tilladelse, godkendelse eller dispensation til projekter, der i væsentligt omfang tilsidesætter interesserne for mulig genskabelse. Nærværende projekt omfatter etablering af naturlig hydrologi, så der opstår vådområder, hvor de naturligt vil forekomme.</p>
vi)	områder, hvor det ikke er lykkedes – eller med hensyn til hvilke det menes, at det ikke er lykkedes – at opfylde de miljøkvalitetsnormer der er fastsat i EU-lovgivningen, og som er relevante for projektet	X	<p>Projektområdet støder op til Filsø, der er iht EU's Vandrammedirektiv er medtaget i vandplanerne om god økologisk tilstand, EUvandområde ID (DKLAKE38).</p> <p>Filsø har udløb til sønderlandkanal, og løber videre gennem Henne Mølle Å, og ender til sidst i Vesterhavet, syd. Sønderlandkanal (DKRIVER7902), Henne Mølle Å (DKRIVER2532) og Vesterhavet, syd (DKCOAST119) er også medtaget i EU's vandrammedirektiv med hhv. godt økologisk potentiale og god økologisk tilstand.</p> <p>Vandområdernes samlede tilstand er for Filsø er dårlig, Sønderlandkanal ukendt potentiale, Henne Mølleå er ringe og Vesterhavet, Syd ringe samlet tilstand. Dermed er det ikke lykkedes at opfylde miljøkvalitetsnormer i de overfladevandområderne der kan blive påvirket i projektet.</p> <p>Fosfor</p> <p>Inddæmningsarealer indeholder typisk store mængder fosfor bundet til organisk stof i det tidligere dyrkede og dræned landbrugsjord. Oversvømmelse af sådanne arealer kan medføre betydelige fosforudledninger til tilstødende søer og vandmiljøer.</p> <p>Syddansk Universitet har undersøgt forholdene i og ved Filsø siden søen blev gendannet i 2012. På baggrund af resultater fra disse undersøgelser og undersøgelser fra andre områder har Syddansk Universitet vurderet at <i>"den pulje af fosfor, der kan frigives til vandet, er endelig: organisk stof nedbrydes og fosfor vaskes gradvist ud. Allerede i de første måneder til år efter en oversvømmelse er de mest mobile fosforfraktioner tømt. Det er netop dette forløb, som SDUs undersøgelser af Filsø og Birkesø har dokumenteret i detaljer". "Et afgørende supplement til ovenstående er SDUs løbende undersøgelser i Filsøs lavvandede randområder – arealer, der i deres morfologi, vanddybde og hydrologi er direkte sammenlignelige med Petersholm Inddæmningen. Disse undersøgelser viser entydigt, at der på nuværende tidspunkt ikke længere udvaskes fosfor fra disse sedimenter til søvandet. Den mobile fosforpulje, som i søens første år bidrog med en intern frigivelse på over 2 ton P om året, er udtømt".</i></p> <p>På grund af SDU's undersøgelser, samt projektets karakter vurderes det, at projektet ikke vil kunne medføre en forringelse af overfladevandområdernes tilstand, og ikke vil kunne hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger.</p>
vii)	tætbefolkede områder	X	<p>Projektområdet ligger langt fra tætbefolkede områder.</p>

<p>viii) vigtige landskaber set ud fra et historisk, kulturelt, arkæologisk, æstetisk eller geologisk synspunkt</p>	x	<p>Projektområdet ligger i et område, der i den gældende kommuneplan er udpeget som Kystlandskab. Det fremgår af kommuneplanen, at kystlandskaberne skal beskyttes, bevares og styrkes som åbne, dynamiske naturlandskaber, hvilket understøttes af nærværende projekt.</p> <p>Projektområdet ligger desuden i et område, der i den gældende kommuneplan er udpeget som "bevaringsværdig kulturmiljø". Disse områder skal bl.a. friholdes for anlæg, som ikke er foreneligt med de kulturhistoriske interesser, og ændringer af bebyggelser med tilhørende omgivelser i bevaringsværdige kulturmiljøer skal ske under hensyntagen til bebyggelsens helhedspræg og med respekt for bygningernes oprindelige udtryk og materialer.</p> <p>I kommuneplanens afsnit om det bevaringsværdige kulturmiljø ved Filsø beskrives det, at <i>"Anlægget med afvandingskanaler, grøfter og pumpehus er med til at fortælle historien om, hvordan landbruget i slutningen af 1800-tallet var i stand til at øge produktionen ved at inddrage nye arealer til dyrkning."</i></p> <p>Der er foretaget en projektilpasning, så det murede pumpehus i den nordlige del af området bevares. Huset vurderes at have en væsentlig fortælleverdi. Placeringen ved udkigstårnet vurderes at være fordelagtig, da det vil være oplagt at forklare historien og 'teknikken' netop her.</p> <p>Det fremgår af projektet, at en del af området's afvandingsgrøfter fortsat vil være synlige, som minimum om sommeren, hvilket vil medføre, at man fortsat vil kunne fornemme hvordan den afvandede landbrugsflade så ud. Desuden bevares dele af kanaler og diger.</p> <p>Det vurderes samlet, at den ønskede udvidelse af Filsø ikke vil medføre en væsentlig negativ indvirkning på oplevelsen af kulturmiljøet.</p>
---	---	--

3. Arten af kendetegn ved den potentielle indvirkning på miljøet

Projektets forventede væsentlige virkninger på miljøet skal ses i relation til de kriterier, der er anført under punkt 1 og 2 under hensyn til projektets indvirkning på følgende faktorer:

<p>a) indvirkningens størrelsesorden og rumlige udstrækning (f.eks. geografisk område og antallet af personer, der forventes berørt)</p>	<p>Det samlede berørte areal er ca. 100 hektar og det forventes ikke at nogen personer vil blive berørt.</p>
<p>b) indvirkningens art</p>	<p>Indvirkningen er et naturforbedrende indgreb da den nuværende arealanvendelse er landbrug. Primært vil der med projektet sikres en bedre landskabelig og hydrologisk sammenhæng til den tilstødende Filsø, hvilket vil sikre et større potentiale for den samlede naturudvikling i området.</p>

c) indvirkningens grænseoverskridende karakter	Projektet har ikke en grænseoverskridende karakter.
d) indvirkningens intensitet og kompleksitet	Projektet har ikke en særlig kompleks indvirkning. Derimod er de natur- og landskabelige ændringer med afsmittende positiv effekt på naturindholdet meget sandsynlig.
e) indvirkningens sandsynlighed	
f) indvirkningens forventede indtræden, varighed, hyppighed og reversibilitet	Projektet er ikke endeligt irreversibelt, men en tilbageførsel af Petersholm til landbrugsareal efter vådlægning vil være både anlægsmæssigt vanskeligt og dyrt, og det vil være i strid med alle naturhensyn i området.
g) kumulation af projekters indvirkninger med indvirkningerne af andre eksisterende og/eller godkendte projekter.	For ca. 15 år siden blev Filsø gendannet på dyrkede arealer (se tekst nedenfor). Nærværende projektet er en opfølgning på gendannelsen af Filsø.
h) muligheden for reelt at begrænse indvirkningerne	Det er ikke nødvendigt at begrænse indvirkningerne, da projektet ikke vurderes at være til væsentlig ugunst for natur eller mennesker.

Skema lavet ud fra kriterier i bilag 6 miljøvurderingslovbekendtgørelsen.

Vurdering af indvirkningernes væsentlighed

Nedenstående vurdering er baseret på de bokse, hvori der er svaret ja i ovenstående skema.

Projektets karakteristika

Naturgenopretningen af Filsø blev gennemført på intensivt dyrkede landbrugsarealer, og der blev indarbejdet en forudsætning om at opretholde afvandingen af Petersholm med de eksisterende diger og pumpestationer. Det skal derfor vurderes hvorvidt ændringen kan have væsentlige skadelige indvirkninger i forhold det oprindelige projekt. Den primære årsag til at man ved retableringen af Filsø i 2012 valgte at bibeholde Petersholm tørlagt med relativ intensiv landbrugsdrift var at sikre rastesteder for flokke af kortnæbbet gås, der tidligere var knyttet til de dyrkede marker, hvor Filsø nu ligger. Desuden var der dengang et stort ønske om at sikre fourageringssteder til de store flokke af kron dyr i området. Endeligt fremgår det af den oprindelige VVM-redegørelse, at den fortsatte tørlægning af Petersholm vil fastholde elementer med pumpestation og marker adskilt af skarpskårne drængrøfter. Kortnæbbet gås er ikke længere særligt knyttet til de intensivt dyrkede arealer ved Filsø, men er i dag mere udbredt over større dele af landet, især Vestjylland. Det ses i området, at Petersholm fortsat benyttes som fourageringsområde af store flokke af kronvildt, også i de seneste sæsoner hvor arealerne har været vådere som følge af digebrud og reduceret pumpeaktivitet. Endelig vurderer Varde Kommune, at bevarelsen af det murede pumpehus og den fortsatte tilstedeværelse af dele af diget og drængrøfter i området fortsat vil understøtte formidlingen af kulturlandskabet i området. Varde Kommune vurderer ikke, at forudsætningen for at fastholde Petersholm som et afvandet landbrugsareal fortsat er til stede.

Projektets placering

Den lovlige arealanvendelse er landbrugsdrift med kunstig vandstandssænkning ved pumpning. Projektet har netop som formål at ekstensivere landbrugsdriften permanent til fordel for naturindholdet.

Projektarealerne udgøres i dag af landbrugsarealer, der ikke i sig selv er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, men projektområdet omgives på flere sider af § 3-beskyttet natur. Bortset fra et kulturpåvirket § 3-beskyttet vandløb, der gøres mere naturligt og en kort strækning langs bredden af Filsø berører projektet ikke direkte § 3-beskyttede naturtyper og det vurderes ikke, at projektet vil kunne påvirke de tilstødende § 3-beskyttede naturområder negativt - hverken i anlægsfasen eller i driftsfasen. Projektet sikrer en mere naturlig sammenhæng til de tilstødende naturarealer og det

vurderes at projektarealerne ved en permanent vandstandshævning og etablering af en fugleø vil udvikle et rigt fugleliv i løbet af en kort årrække. Derudover vurderes arealerne i projektområdet hurtigt at kunne udvikle værdifulde levesteder for både dyr og planter. Se i øvrigt afsnit om vådområder nedenfor.

En del af projektområdet ligger indenfor naturbeskyttelseslovens søbeskyttelseslinje om Filsø. Projektet vil reducere kulturpåvirkningen af landskabet. Da projektet forudsætter en tilladelse efter vandløbsloven, skal der ikke gives dispensation fra søbeskyttelseslinjen til projektet.

Projektområdet overlapper et område med drikkevandsinteresser (OD). Der forventes en reduceret risiko for næringsudvaskning, når driften ekstensiveres i forhold til lovlig drift. Projektet vurderes ikke at påvirke grundvandet.

Det naturlige miljøes bæreevne

Projektområdet ligger i Natura 2000-området Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Fiilsø og Kærgård Klitplantage (N84). Området udgøres af Habitatområde H73 og Fuglebeskyttelsesområde F56. Varde Kommune har foretaget en væsentlighedsvurdering af projektets mulige påvirkning af Natura 2000-området. Kommunen vurderer ikke, at projektet i anlægs- eller i driftsfasen vil kunne skade de arter og naturtyper området er udpeget for at beskytte. Det vurderes ikke, at projektet vil være i strid med de gældende bevaringsmålsætninger for området. Se afsnit med væsentlighedsvurdering og vurdering af mulig påvirkning af Bilag IV-arter nedenfor. Kommunen vurderer, at ophør af pumpning og etablering af den hydrologiske forbindelse mellem Petersholm og Filsø vil bidrage væsentligt til at genskabe en god naturtilstand på Petersholm og bedre sammenhæng med de tilstødende naturområder. Kommunen vurderer, at projektet kun vil have gavnlig effekt på biodiversiteten i området. Projektet er ikke særskilt indskrevet i den gældende Natura 2000-handleplan for området, men kommunen vurderer, at projektet udgør en vigtig indsats i bestræbelserne for at opnå de gældende bevaringsmålsætninger for Natura 2000-området omkring Filsø.

Fordi området ligger i et Natura 2000-område indgår Petersholm i Kommuneplanens Grønt Danmarkskort som naturområde med særlige naturbeskyttelsesinteresser. Nærværende naturprojekt gennemføres netop med henblik på at løfte naturværdierne i området.

Ringkanalen rundt om Petersholm er et § 3-beskyttet vandløb, hvis forløb og udformning er et resultat af den kunstige afvanding af området. Derfor forudsætter projektet en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3. Projektet vil sikre mere naturlige hydrologiske forhold i området, også for de fremtidige vandløb og søer på og ved Petersholm.

Projektområdet ligger i Naturpark Vesterhavet. På grund af projektets karakter og placering vurderes det at projektet vil understøtte naturparkens formål.

Arealet er kortlagt som lavbundsareal i okkerklasse II. Ophør af tørlægning hver sommer vil reducere risikoen for okkerudvaskning fra arealet.

Projektområdet støder op til Filsø, der er iht EU's Vandrammedirektiv er medtaget i vandplanerne om god økologisk tilstand, EUvandområde ID (DKLAKE38). Filsø har udløb til Sønderlandkanal, og løber videre gennem Henne Mølle Å, og ender til sidst i Vesterhavet, syd. Sønderlandkanal (DKRIVER7902), Henne Mølle Å (DKRIVER2532) og Vesterhavet, syd (DKCOAST119) er også medtaget i EU's vandrammedirektiv med hhv. godt økologisk potentiale og god økologisk tilstand.

Vandområdernes samlede tilstand er for Filsø er dårlig, Sønderlandkanal ukendt potentiale, Henne Mølleå er ringe og Vesterhavet, Syd ringe samlet tilstand. Dermed er det ikke lykkedes at opfylde miljøkvalitetsnormer i de overfladevandområderne der kan blive påvirket i projektet.

Inddæmningsarealer indeholder typisk store mængder fosfor bundet til organisk stof i det tidligere dyrkede og drænedede landbrugsjord. Oversvømmelse af sådanne arealer kan medføre betydelige fosforudledninger til tilstødende søer og vandmiljøer.

Syddansk Universitet (SDU) har undersøgt forholdene i og ved Filsø siden søen blev gendannet i 2012. På baggrund af resultater fra disse undersøgelser og undersøgelser fra andre områder har Syddansk Universitet vurderet at "den pulje af fosfor, der kan frigives til vandet, er endelig: organisk stof nedbrydes og fosfor vaskes gradvist ud. Allerede i de første måneder til år efter en oversvømmelse er de mest mobile fosforfraktioner tømt. Det er netop dette forløb, som SDUs undersøgelser af Filsø og Birkesø har dokumenteret i detaljer". "Et afgørende supplement til ovenstående er SDUs løbende undersøgelser i Filsøs lavvandede randområder – arealer, der i deres morfologi, vanddybde og hydrologi er direkte sammenlignelige med Petersholm Inddæmningen. Disse undersøgelser viser entydigt, at der på nuværende tidspunkt ikke længere udvaskes fosfor fra disse sedimenter til søvandet. Den mobile fosforpulje, som i søens første år bidrog med en intern frigivelse på over 2 ton P om året, er udtømt".

På grund af SDU's undersøgelser, samt projektets karakter vurderes det, at projektet ikke vil kunne medføre en forringelse af overfladevandområdernes tilstand, og ikke vil kunne hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger.

Projektområdet ligger i et område, der i den gældende kommuneplan er udpeget som Kystlandskab. Det fremgår af kommuneplanen, at kystlandskaberne skal beskyttes, bevares og styrkes som åbne, dynamiske naturlandskaber. I sin nuværende form bryder Petersholm med sine kulturskabte diger og afvandingskanaler det naturlige kystlandskab omkring Filsø. Nærværende projekt vil understøtte det dynamiske naturlandskab i området.

Projektområdet ligger desuden i et område, der i den gældende kommuneplan er udpeget som "bevaringsværdig kulturmiljø". Disse områder skal bl.a. friholdes for anlæg, som ikke er foreneligt med de kulturhistoriske interesser, og ændringer af bebyggelser med tilhørende omgivelser i bevaringsværdige kulturmiljøer skal ske under hensyntagen til bebyggelsens helhedspræg og med respekt for bygningernes oprindelige udtryk og materialer.

I kommuneplanens afsnit om det bevaringsværdige kulturmiljø ved Filsø beskrives det, at "Anlægget med afvandingskanaler, grøfter og pumpehus er med til at fortælle historien om, hvordan landbruget i slutningen af 1800-tallet var i stand til at øge produktionen ved at inddrage nye arealer til dyrkning."

Det murede pumpehus ved Petersholm har en væsentlig fortælleverdi, og med sin placering ved udkigstårnet vurderes pumpehuset at være oplagt at forklare historien og 'teknikken' netop her. Derudover vil en del af området afvandingsgrøfter fortsat være synlige, som minimum om sommeren, hvilket vil medføre, at man fortsat vil kunne fornemme hvordan den afvandede landbrugsflade så ud. Desuden bevares dele af kanaler og diger. Dermed vurderes det, at den ønskede udvidelse af Filsø ikke vil medføre en væsentlig negativ indvirkning på oplevelsen af kulturmiljøet.

Natura 2000-væsentlighedsvurdering

Inden der kan træffes afgørelse i sagen, skal der iht. Habitatbekendtgørelsens § 6 jf. § 7 foretages en vurdering af, om projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000 område væsentligt.

Projektområdet ligger i Natura 2000-området Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Filsø og Kærgård Klitplantage (N84). Området udgøres af Habitatområde H73 og Fuglebeskyttelsesområde F56 og det er desuden udpeget som Ramsarområde.

Varde Kommune vurderer, at genetablering af en naturlig hydrologisk sammenhæng mellem Petersholm og Filsø kun vil have gavnlige effekt på biodiversiteten i området. Arealerne på Petersholm er karakteriseret ved mange års kulturpåvirkning ved en intensiv landbrugsdrift, som ganske vist er ekstensiveret i løbet af de senere år.

Samlet vurderer Varde Kommune ikke, at projektet i anlægs- eller i driftsfasen vil kunne skade de arter og naturtyper området er udpeget for at beskytte. Det vurderes at projektet er vigtigt for at understøtte de gældende bevaringsmålsætninger for området.

Der er ikke indenfor projektområdet kortlagt naturtyper eller levesteder for de arter, som området er udpeget for at beskytte. Som følge af den hidtidige pumpeaktivitet og relativt intensive anvendelse af

arealet er aktivitet med Petersholm er ikke en egnet ynglelokalitet for de ynglefugle, der er på listen over udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet.

Alene placeringen umiddelbart op til Filsø har stor betydning for, at samtlige fuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet F56 (Filsø) er registreret i DOF-databasen på lokaliteten "Petersholm" indenfor de seneste 5 år. Særligt i de seneste 2-3 år er antallet af rastende fugle på arealet eksploderet som følge af den højere og varierende vandstand som følge af digets nedbrud og den midlertidige reducerede pumpeaktivitet og deraf følgende ekstensiverede drift på arealet.

Ansøger har oplyst, at pumpningen i 2026 er genoptaget på tidligere niveau, idet dele af anlægsarbejdet ikke kan gennemføres medmindre arealet er tørt nok til at færdes på arealet. Det er oplyst, at anlægsarbejdet af tekniske årsager og af hensyn til indgåelse af kontrakt med entreprenører vil foregå i perioden efter 15. juli 2026. Som følge af anlægstekniske årsager vil projektet derfor ikke få betydning for eventuelle ynglefugle i området. Desuden er det oplyst, at der af anlægstekniske årsager kun bliver etableret en fugleø, hvis det i 2026 er muligt at tørlægge søerne inden anlægsarbejdet indledes.

Det er desuden Varde kommunes vurdering at omfanget af anlægsarbejdet er af en midlertidig karakter, som ikke vil påvirke rastende fugle væsentligt. Uanset, at arealerne i de seneste år har fungeret som rastelokalitet for en række arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, bl.a. store flokke af grågæs så vurderes det at fuglene i sensommeren 2026 i de 1-2 måneder arbejdet står på vil rastefugle, ligesom for få år siden, søge alternative rastelokaliteter i det omfang de forstyrres af anlægsaktiviteterne i området.

Ved gendannelsen af Filsø i 2012 blev tørlægningen af Petersholm fastholdt bl.a. for at sikre rastesteder for flokke af kortnæbbet gås, der tidligere var knyttet til de dyrkede marker, hvor Filsø nu ligger. Kortnæbbet gås har i en årrække været fraværende fra Petersholm og er i dag spredt ud over større dele af især Vestjylland. Dermed vil projektet ikke kunne påvirke rastlokaliteter for kortnæbbet gås.

Odder forekommer udbredt i og ved Filsø, og den vil også være almindeligt forekommende indenfor Petersholm inddæmningen. Odder bruger tæt bevoksning, træødder eller huler i tilknytning til disse vandmiljøer som raste- og yngleplads. Odderen har et stort leveområde, og det vurderes, at arten vil fortrække til andre arealer i Filsøområdet i anlægsfasen. Projektet vil fremadrettet sikre mere vand og mere naturlige vandstandsforhold på Petersholm, og den almindelige lovlige landbrugsdrift bliver mere ekstensiv end i dag. Dermed vil projektet sikre, at Petersholm og de tilknyttede grøfter og mere naturlige vandløb i sammenhæng med Filsø bliver mere egnede levesteder for odder fremadrettet, og dermed vil projektet gavne bestanden og artens bevaringsstatus.

Der er ikke kortlagt habitatnaturtyper indenfor projektområdet. Syd og vest for området er kortlagt henholdsvis klithede, tidvis våd eng, skovklit og stilkege-krat. Det vurderes ikke, at projektet vil kunne påvirke disse naturforekomster. Dels berøres de ikke ved anlægsarbejdet, dels ligger arealerne væsentligt højere end arealerne på Petersholm, og de vil derfor ikke blive påvirket af en ændret hydrologi i området.

Selve Filsø er ikke kortlagt som en habitatnaturtype, men det vurderes, at søen med tiden primært vil udvikle sig mod en "naturlig næringsrig sø" og eventuelt vil de temporære dele få karakter af naturtypen "søbred med småurter".

Ofte vil inddæmningsarealer indeholde store mængder fosfor bundet til organisk stof i det tidligere dyrkede og drænede landbrugsjord. Oversvømmelse af sådanne arealer kan medføre betydelige fosforudledninger til tilstødende søer og vandmiljøer.

Syddansk Universitet har undersøgt forholdene i og ved Filsø siden søen blev gendannet i 2012. På baggrund af resultater fra disse undersøgelser og undersøgelser fra andre områder har Syddansk Universitet vurderet at *"den pulje af fosfor, der kan frigives til vandet, er endelig: organisk stof nedbrydes og fosfor vaskes gradvist ud. Allerede i de første måneder til år efter en oversvømmelse er de mest mobile fosforfraktioner tømt. Det er netop dette forløb, som SDUs undersøgelser af Filsø og Birkesø har dokumenteret i detaljer"*. Det fremgår endvidere af et notat fra Syddansk Universitet, at: *"Et*

afgørende supplement til ovenstående er SDUs løbende undersøgelser i Filsøs lavvandede randområder – arealer, der i deres morfologi, vanddybde og hydrologi er direkte sammenlignelige med Petersholm Inddæmningen. Disse undersøgelser viser entydigt, at der på nuværende tidspunkt ikke længere udvaskes fosfor fra disse sedimenter til søvandet. Den mobile fosforpulje, som i søens første år bidrog med en intern frigivelse på over 2 ton P om året, er udtømt”.

På grund af SDU's undersøgelser, samt projektets karakter vurderes det, at projektet ikke vil kunne medføre en forringelse af tilstanden i Filsø og de nedstrøms vandløb, og at projektet ikke vil kunne hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger.

Bilag IV-arter

Ift. til habitatbekendtgørelsens § 10 jf. §§ 7 og 8, kan der ikke gives tilladelse, dispensation, godkendelse mv. hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge plantearter, yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV.

Arealerne på Petersholm har indtil de seneste få år været drevet relativt intensivt, men både i drækanaler og temporære lavninger i området vurderes der at være levesteder for flere arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV.

Odder, som også indgår i udpegningsgrundlaget for området, forekommer udbredt i og ved Filsø, og den vil også være almindeligt forekommende indenfor Petersholm inddæmningen. Odder bruger tæt bevoksning, træoddere eller huler i tilknytning til disse vandmiljøer som raste- og yngleplads. Odderen har et stort leveområde, og det vurderes, at arten vil fortrække til andre arealer i Filsøområdet i anlægsfasen. Projektet vil fremadrettet sikre mere vand og mere naturlige vandstandsforhold på Petersholm, og den almindelige lovlige landbrugsdrift bliver mere ekstensiv end i dag. Dermed vil projektet sikre, at Petersholm og de tilknyttede grøfter og mere naturlige vandløb i sammenhæng med Filsø bliver mere egnede levesteder for odder fremadrettet.

Derudover vurderer Varde Kommune, at to paddearter vurderes at kunne forekomme i området:

Spidssnudet frø yngler i mange slags vådområder lige fra ganske små vandhuller til bredden af store søer og fra helt overskyggede ellesumpe til fuldstændig lysåbne vandhuller. Arten er registreret i områder tæt omkring Petersholm, og det er meget sandsynligt, at spidssnudet frø forekommer i projektområdet, hvor de seneste års reducerede pumpeaktivitet og temporære søer vurderes at være mulige ynglelokaliteter for arten. *Strandtudse* findes primært i klitheder og strandenge langs den jyske vestkyst, ofte i temporære vanddækkede klitlavninger. De foretrækker lavvandede, udtørrende, lysåbne vandsamlinger og yngler gerne i nygravede/"forstyrrede" udgravninger. Voksne kan vandre adskillige kilometer i forår og tidlig sommer for at finde egnede yngle-lokaliteter. Voksne og juvenile raster og fouragerer på arealer med lav vegetation nær vandhullerne. Strandtudsen overvintrer mellem oktober og april ved at grave sig 60-120 cm ned til frostfri dybde i rasteområdet på ikke-vandlidende arealer. Strandtudsen kan forekomme på ynglelokaliteten fra ca. 15. april til begyndelsen af juli. Der er registreret strandtudse både i Nørrekær og på Filsø Hede vest for Filsø, og selvom arten ikke tidligere er registreret på lokaliteten, er det muligt, at den kan findes i de temporære søer på Petersholm.

Det er oplyst, at anlægsarbejdet af tekniske årsager ikke vil blive påbegyndt før 15. juli og det afsluttes før udgangen af september 2026, ligesom det er oplyst, at den omfattende jordflytning med henblik på etablering af en fugleø af anlægstekniske årsager ikke vil blive gennemført medmindre de berørte arealer er tørlagte og egnede til færdsel med maskiner inden anlægsarbejdet påbegyndes. På den baggrund vurderes det, at anlægsarbejdet ikke vil påvirke hverken spidssnudet frø eller strandtudse væsentligt, da arterne på dette tidspunkt har forladt de temporære søer i området. De primære og mest egnede raste- og fourageringslokaliteter for arterne vurderes at være naturlokaliteterne syd og vest for Petersholm, fremfor arealerne på Petersholm, der fortsat bærer præg af mange års landbrugsdrift. Det vurderes, at projektets gennemførelse vil føre til store forbedringer af yngle og rastelokaliteterne for både spidssnudet frø og strandtudse fremadrettet.

Derudover forventes en række flagermusarter at kunne anvende området til fouragering. Området rummer ikke oplagte raste- eller ynglelokaliteter for flagermus, bortset fra det murede pumpehus som bevares i området. Det vurderes, at den permanente vådlægning af området alene vil understøtte områdets potentiale som fourageringsområde for flagermus.

Kommunen har ikke kendskab til eller forventning om forekomst af andre beskyttede arter i det berørte projektområde.

På grundlag af ovenstående er det kommunens vurdering, at projektet ikke vil skade yngle- eller rasteområder for arter, der er beskyttet af Habitatdirektivets bilag IV.